

เทศน์เช้า วันที่ ๑๑ เมษายน ๒๕๕๒

พระอาจารย์สงบ มนฺตฺสฺนฺโต

ณ วัดป่าสันติพุทธาราม (วัดป่าเขาแดงใหญ่) ต.หนองกกวาง อ.โพธาราม จ.ราชบุรี

ตั้งใจฟังธรรมนะ ธรรมะ เขาว่า “ธรรมะเป็นธรรมชาติ” ด้วยความเห็นของเรากันนะ ธรรมะเป็นธรรมชาติเพราะพวกเราคิดกันไม่ถึงไง ว่าธรรมะเป็นธรรมชาติ แต่ความจริงธรรมชาติมันเป็นธรรมชาติของมันนะ ธรรมชาติ แต่ธรรมะนี่องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเกิดมาก็เป็นธรรมชาติแล้วนะ แต่องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าหรือคัมภีร์ขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเอง ธรรมะมีอยู่โดยดั้งเดิม ธรรมชาติก็มีของมัน ธรรมชาติของมันนะ มันปรับสภาพของมัน ดูโลกสมัยยุคโบราณสิ ยุคโบราณนี่ต้องยุคน้ำแข็ง ยุคเหล็ก ยุคต่างๆ แต่ละยุคมันพัฒนาการของมันมา แล้วมันก็พัฒนาการถึงที่สุดแล้วมันก็เปลี่ยนแปลง มันก็พัฒนาการของมันไปอีก เพราะทรัพยากรมันโดนใช้ไปมหาศาล นี่ก็ธรรมชาติ

ชีวิตการเวียนตายเวียนเกิดของเราก็คือธรรมชาตินะ ชีวิตเวียนตายเวียนเกิดโดยธรรมชาติ โดยการเกิดและการตายเป็นธรรมชาติอันหนึ่ง ทีนี้สิ่งนี้เป็นธรรมชาติ มันเป็นวิทยาศาสตร์ วิทยาศาสตร์ต้องพิสูจน์ สิ่งที่พิสูจน์ เวลาโลกเจริญนะ เมื่อก่อนสมัยเกษตรกรรม ทั่วโลกเลยทำเกษตรกรรมด้วยมือของตัวเองเท่านั้น พอมีเครื่องทุ่นแรงขึ้นมา เครื่องจักรไอน้ำขึ้นมา ทำให้ตั้งแต่ยุคอุตสาหกรรมโลกเปลี่ยนแปลงไปมหาศาลเลย นี่ธรรมชาติอันนี้เกิดมาจากอะไร ธรรมชาติอันนี้เกิดมาจากปัญญาของคน เวลาปัญญาของคนหรือคัมภีร์เทคโนโลยีขึ้นมาเพื่อความสะดวกของเรา แต่มันก็มีต้นทุนนะ คือโดนทำลายสิ่งแวดล้อมไปหมดเลย

นี่ก็เหมือนกัน ธรรมะเป็นธรรมชาติ ธรรมะเป็นธรรมชาติ.. ธรรมชาติอันหนึ่งเป็นธรรมชาติ การเกิด อำนาจโดยกิเลส อำนาจโดยธรรม อำนาจโดยกิเลส อำนาจโดยโลก อำนาจโดยธรรมชาติที่

มันต้องแปรสภาพของมันไป ใครไปขวางกั้นมันไม่ได้ เวลาน้ำหลากมา น้ำมากมา ใครจะไปกางกั้นมันได้ น้ำป่ามันทำลายทุกอย่าง อย่างนะ นี่เรื่องของกรรม เรื่องของกิเลสมันเกิดมาโดยธรรมชาติของมัน แต่องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้ารู้ก่อนนะ รู้ก่อนสิ่งที่เหนือธรรมชาติ สิ่งที่เป็นธรรมชาติอย่างร่างกายเป็นธรรมชาติ ความจริง ความเกิดความเป็นอยู่ของเราเป็นธรรมชาติอันหนึ่ง แต่จิตใจที่มันรู้จริงนะ มันปล่อยวางไว้ทั้งหมดนะ มันรู้จริง

องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าตรัสรู้ธรรมขึ้นมาสิ องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้ายังเจ็บไข้ได้ป่วยนะ หมอชีวกเป็นคณกรักษาร่างกายขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้านะ แต่จิตใจขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าใครตามทัน.. เวลาองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าจะปรินิพพาน พระอรหันต์นั่งล้อมเต็มไปหมดเลย พระอุบาลีก็เป็นพระอรหันต์นะ พระอุบาลีนี่เป็นผู้ทรงวินัย “ไม่ใช่องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าปรินิพพานไปแล้วหรือ” พระอนุรุทธะนั่งอยู่นั้นด้วยกัน พระอนุรุทธะนี่เป็นเลิศทางรู้วาระจิต “ยัง.. องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้ายังไม่ปรินิพพาน องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้ากำลังเข้าไปปฐมฌาน ทุตติยฌาน ตติยฌานอยู่” นี่พระอรหันต์เหมือนกันทั้งหมดเลย สิ่งที่พระอรหันต์เหมือนกันทั้งหมด เรื่องของใจที่เหนือธรรมชาติ ธรรมะที่เหนือธรรมชาติอยู่ในหัวใจอันนั้น แม้แต่พระอรหันต์ด้วยกันยังเห็นร่องรอยบ้าง ไม่เห็นร่องรอยบ้าง

แต่เวลาความรู้สึกรู้สึกของเรา เวลากิเลสของเรา ความรู้สึกของเรา ความเจ็บช้ำน้ำใจของเรา ความเจ็บปวดหัวใจ เรื่องของกิเลสมันมีอำนาจนะ อำนาจของกิเลสมันบีบคั้นเรา อำนาจของธรรมละ เราเกิดมาได้รับของพระพุทธศาสนา พระพุทธศาสนาวางธรรมและวินัยไว้ องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าตรัสรู้ธรรมขึ้นมาแล้ววางธรรมและวินัยไว้ ตกผลึกเป็นศีลธรรมจริยธรรม ศีลธรรม จริยธรรม ทำให้สังกรรมเย็นเป็นสุข นี่เราอยู่ได้รับของศาสนาพุทธ

พระพุทธศาสนาให้มีการเสียสละ ให้มีการเจือจางต่อกัน แต่เราไม่ได้เข้าถึงธรรมในหัวใจของเรา ถ้าในหัวใจเราเข้าถึงธรรมนะ เราเข้าถึงธรรม องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเป็นองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าขึ้นมาได้เพราะเหตุใด องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าขึ้นมาได้เพราะทรมาณตนอยู่ ๖ ปี นั่นคือการทดสอบลองผิดลองถูกอยู่ เวลาองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้ามา

ตรัสรู้อยู่โคนต้นโพธิ์นั้น ในใจขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเป็นธรรมขึ้นมา ธรรมที่เหนือ
ธรรมดา เพราะธรรมดาตามอันนี้ไม่ทันอีกแล้ว ธรรมชาติจะตามหัวใจอย่างนี้ไม่ได้อีกแล้ว หัวใจ
นี้พ้นไปจากธรรมดาทั้งหมด

แล้วเวลาพระสารีบุตร พระโมคคัลลานะ เวลาประพาศปฏิบัติก็เหมือนกัน สวาก สวากะ ที่
ประพาศปฏิบัติ ต้องประพาศปฏิบัติ อาหารในสำหรับ ถ้าเราไม่ได้หยิบใส่ปากของเรา แล้วไม่กลืน
กินลงไปในกระเพาะของเรา อาหารนั้นจะไม่ใช่ของเรา ธรรมะเป็นธรรมดา ธรรมะเป็น
ธรรมดา ธรรมชาตินั้นแปรปรวน ธรรมชาตินั้นเป็นสมบัติสาธารณะ แต่ถ้ามันเป็นสังฆธรรมใน
หัวใจของเรา มันเหมือนอาหารที่เราเอาใส่ในปากของเรา เราได้กลืนไปอยู่ในกระเพาะของเรา ใจ
เรื่องการจับถ่ายนั้นเป็นธรรมชาตินั้นเหมือนกัน นี่เหมือนกัน ถ้าใจเราสัมผัสธรรม ใจเราประพาศปฏิบัติ
ขึ้นมา สมาธิก็เป็นสมาธิของเรา ปัญญาก็เป็นปัญญาของเรา

สมาธิ ปัญญา ก็เป็นสมมุติอันหนึ่ง สมมุติอันหนึ่ง ธรรมะเป็นธรรมดา สมมุติอันหนึ่ง สัพ
เพ ชัมมา อนัตตา สภาวะธรรมนี้เป็นธรรมชาตินั้น เพราะสภาวะธรรมมันเป็นการเปลี่ยนแปลง
สภาวะธรรมเปลี่ยนแปลง เห็นใหม่ อำนาจโดยกิเลส อำนาจโดยธรรม

อำนาจโดยกิเลส คือ ตัณหาความทะยานอยาก ความคิดที่เราคิดในหัวใจที่มันบีบคั้นเรา

อำนาจโดยธรรม คือ เราเชื่อธรรมขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ศีล สมาธิ ปัญญา

มีศีลทำให้ใจเป็นปกติขึ้นมา มีกำลังสติ มีคำบริกรรม เพื่อหยุดยั้งความคิดให้มันเป็น
สัมมาสมาธิ สัมมาสมาธิคือการหยุดยั้งความคิด ความคิดของเราหยุดยั้งมันได้ ถ้าหยุดยั้งมันได้ มัน
ปล่อยวางได้ มันเป็นสมาธิ ปัญญาที่เกิดจากการวิปัสสนา ภาวนามยปัญญา ปัญญาที่เกิดจากการ
กระทำ นี่ไง การหยิบอาหาร การแสวงหาอาหารมาใส่สำหรับของเรา การเปิดอาหารใส่เข้าไปในปาก
ของเรา การเคี้ยว การย่อย การกลืนเข้าไปในกระเพาะของเรา นี่ไง จิตมันมีการกระทำของมัน สิ่งนี้
มันเป็นธรรมชาตินั้นอันหนึ่งใช้ไหม

ศัพท์ ชัมมา อนัตตา สภาวะธรรมเป็นธรรมชาติทั้งหมด การกระทำนี้เป็นธรรมชาติอันหนึ่ง
สมาธิ ปัญญา มันก็เป็นสมมุติอันหนึ่ง เป็นธรรมชาติอันหนึ่ง ธรรมชาติมันแปรปรวน ธรรมชาติมัน
แปรสภาพตลอดเวลา ธรรมชาติดังที่...ไม่มี

แต่หัวใจที่พ้นจากทุกข์แล้วมันคงที่

มันพ้นจากธรรมชาติไปได้อย่างไร? ความที่แปรปรวนในใจเรา สิ่งที่มันแปรปรวน สิ่งที่เป็น
อารมณ์ที่อยู่ในหัวใจ พอมันพ้นจากธรรมชาติไปแล้ว ไม่มีใครตามมันได้ทัน นี่ธรรมะมันลึกลับ
มหัศจรรย์ขนาดนี้ละ ลึกลับ มหัศจรรย์

เราอยู่ได้ร่วมลงในพระพุทธศาสนา แต่ร่วมของศาสนา ด้วยร่วมเงาของศาสนาพุทธ ร่วมเงาของ
ธรรมวินัยขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า เราอาศัยร่วมเงานี้อยู่นะ แต่เราสร้างเนื้อสร้างตัว
ขึ้นมาไม่ได้ เราปักหลักของเราขึ้นมาไม่ได้ ถ้าเราปักหลักของเราขึ้นมาได้ ใจเรา คฤติ เวลาองค์สมเด็จพระ
สัมมาสัมพุทธเจ้าปรินิพพาน พระอานนท์คร่ำครวญมากนะ “อานนท์.. เราไม่ได้เอาสมบัติของ
ใครไปเลย เราเอาสมบัติของเราส่วนตัวของเรา...” ที่องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าตรัสรู้ธรรม
ขึ้นมา เอาสมบัติของพระพุทธเจ้าไปเท่านั้น ไม่ได้เอาสมบัติของใครไปเลย

นี่สิ่งใดใครมีการกระทำกันมา สังขธรรมมีขึ้นมา ใครแสวงหา คือการกระทำขึ้นมา ด้วย
อำนาจของกิเลส ด้วยอำนาจของธรรม ถ้าใจได้สัมผัสธรรมขึ้นมา จะเป็นสมบัติของคนนั้น เวลาพระ
สารีบุตร พระโมคคัลลานะ จะไปลาปรินิพพาน “เธอจงเห็นควรแก่เวลาของเธอเถิด” มันเป็นสมบัติ
ส่วนตนของพระสารีบุตร พระโมคคัลลานะ เป็นสมบัติส่วนตนของพระกัสสปะ เป็นสมบัติส่วนตน
ทั้งนั้นเลย นี่ไง เราอาศัยร่วมเงาก่อน เราอาศัยร่วมเงาในพระพุทธศาสนา แต่เราต้องสร้างเนื้อสร้างตัว
ของเราขึ้นมา เราต้องมีสติสัมปชัญญะขึ้นมา เราต้องตั้งสติของเราขึ้นมาเพื่อเอาตัวเรารอดให้ได้ ถ้า
เอาตัวเรารอดให้ได้ สาวก สาวกะ ผู้ได้ยินได้ฟังและประพฤติปฏิบัติ

องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า พระปัจเจกพุทธเจ้าตรัสรู้เองโดยชอบ การแสวงหาโดย
องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าตรัสรู้เองโดยชอบ เพราะสร้างสมบุญญาธิการมามหาศาล คฤติ
ในทางวิทยาศาสตร์ เราต้องแสวงหาสิ่งใดที่เป็นคุณประโยชน์กับเรา เป็นคุณงามความดีกับเรา แต่

เวลาเรื่องในหัวใจของเรา เรื่องธรรม เราก็ต้องแสวงหาสิ่งที่เป็นประโยชน์กับเรา ทุกคนรักตัวเอง
หมดนะ ทุกคนรักตัวเอง ทุกคนเห็นแก่ตัว ทุกคนต้องรักตัวเองก่อน แต่เวลาจิตใจเป็นสาธารณะขึ้น
มาแล้ว เพราะสิ่งนี้มันหมักหมมในใจของเรา แล้วเราได้ทำการแก้ไขไปแล้ว องค์กรสมเด็จพระ
สัมมาสัมพุทธเจ้าถึงมีเมตตาใจ องค์กรสมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าถึงปรารถนาหรือสัจจันสัจจันใจ รื้อ
สัจจันสัจจันนะ คูสิ เราเป็นพ่อแม่ของคน เราต้องสอนให้ลูกเราเป็นคนดีนะ ลูกมันขัดแย้งในหัวใจ
ใหม่ ลูกมันมีการโต้แย้งใหม่ มันเป็นเรื่องธรรมดาของกิเลส

องค์กรสมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าก็เหมือนกัน มองเห็นพวกเรา พวกเราแสวงหา ทางโลก
แสวงหาปัจจัยเครื่องอาศัย แสวงหาสิ่งนี้มา มันติดอยู่กับโลก แล้วสิ่งที่ละเอียดกว่านะ แสวงหา
เหมือนกัน แสวงหามาเป็นปัจจัยเครื่องอาศัยเท่านั้น แต่สิ่งที่มีคุณประโยชน์ขึ้นมาคือชีวิตของเรา
ตำแหน่งหน้าที่การงาน ทรัพย์สมบัติขึ้นมา ได้มาเพราะมีเรา ถ้าไม่มีเราขึ้นมา ไม่มีหัวใจ ไม่มีเราเป็น
มนุษย์ขึ้นมา สมบัติมันจะเป็นของใคร สมบัติเป็นของสาธารณะนะ ทุกอย่างสมบัติโลกนี้เป็นสมบัติ
สาธารณะ สมบัติผลัดกันชม ใครมีอำนาจวาสนา ใครมีปัญญา ใครๆ ก็หาสมบัตินั้นมาเป็นของตน
ได้ หาของตนได้ แล้วใช้ประโยชน์ได้มากน้อยขนาดไหน มันอยู่ที่ค่าของสมมุติโลกเขา

แต่สมบัติส่วนตน สมบัติในหัวใจเรา สุข ทุกข์ เราสู้ของเราเอง มั่งมีศรีสุขขนาดไหน ถ้า
หัวใจมันไม่พอ มันก็ทุกข์จนเจ็บใจของมันไป แต่ถ้ามันพอใจ เห็นใหม่ คูสิ ภิกษุเรา กษัตริย์ในสมัย
พุทธกาล เวลาบวชแล้วอยู่โคนต้นไม้ “สุขหนอ สุขหนอ สุขหนอ” มันมีสมบัติอะไรเป็นของตน มี
บริวาร ๘ บริวาร ๘ นั่นมันปัจจัยเครื่องอาศัย บาตรเป็นอาหาร จีวรเป็นเครื่องนุ่งห่ม กลดเป็นบ้าน
เวลาฉันยาคองนี้ น้ำมูตรเนา นี่มันมีปัจจัย ๔ ครบ มีปัจจัย ๔ ครบแล้วมันไปเดือดร้อนกับสิ่งใด เข้า
ขึ้นมาจะเลี้ยงชีพด้วยปลีแข้งออกบิณฑบาต แล้วแต่อำนาจวาสนาเขาจะใส่บาตร ไม่ใส่บาตร เป็น
เรื่องของเขา อด ๓ วัน ๔ วันก็ไม่เป็นไร ชูดงคไปในปี เวลาไม่เจอบ้านคน บิณฑบาตไปไม่มีจะกิน
ก็ไม่ต้องกิน ไม่กินมันก็ไม่ตาย คนเราเคยประพฤติปฏิบัติมาแล้ว เคยอดอาหาร เคยผ่อนอาหาร
มาแล้ว เรื่องอดอาหาร ๕ วัน ๑๐ วัน เป็นเรื่องปกติธรรมดา มันมีความกังวลใจใหม่ จิตใจเป็น
อิสระใหม่ จิตใจเป็นจี๊ข้าของใครใหม่ ถ้าจิตใจเป็นจี๊ข้า มันจี๊ข้าของกิเลสเลยใจ นี่อำนาจโดยกิเลส
มันวิตกกังวลแล้ว

นี่บวชมาแล้วก็ไม่มีใครดูแล เป็นพระเป็นเจ้าก็ไม่มีใครสนใจ สนใจมันก็เป็นการคลุกคลี สนใจมันก็เป็นการไม่วิเวก นี่เราแสวงหาอะไร เราแสวงหากิเลส เราจะแสวงหาธรรมใช้ไหม แสวงหาธรรมเราก็คือต้องมีความสังคตวิเวก กายวิเวก จิตวิเวก แล้วกายวิเวก เราออกเราแสวงหา เราบวช มา คูลิ เราบวชมาเหมือนนกเลย มีปีกกับหางเท่านั้น นกมันกินอาหารเสร็จมันบินไปเลย มันไม่ห่วง แหนของมัน เวลาฤดูกาลใหม่ ผลไม้่ออกใหม่ มันก็บินมากินใหม่ แล้วมันก็ไปของมัน มันไม่เคยติด ถิ่นของมันเลย นี่ก็เหมือนกัน พระ เวลาผู้ประพฤติปฏิบัติ บริหาร ๘ มันก็เหมือนกับปีกกับหาง มีปีกกับหาง ฉันทเสร็จแล้วเก็บของใส่บาตรแล้วเดินรูดงกไป ไม่ติดอะไรเลย ไม่ติด

ถ้ากายมันวิเวกไม่ได้ จิตมันจะวิเวกได้อย่างไร ใอันนี้จะไปก็ละล้าละลังๆ ห่วงหน้าพะวงหลัง ติดไปหมดเลย.. สมบัติของเรามีไหม นี่วิญญูะ ติดข้องในวิญญูะ ติดข้องในโลก ติดข้องในสังกม พอ ติดข้องแล้วมันจะเอาตัวรอดได้อย่างไร ถ้ามันเอาตัวรอดไม่ได้ กายไม่วิเวก จิตมันจะวิเวกได้อย่างไร ถ้าจิตวิเวก ตัวจิตอยู่ไหน นี่ธรรมะเป็นธรรมชาติ

อยู่ในบ้านทุกคนจะบอกนะ ว่าทำไมเราต้องออกไปออกเขา ทำไมเราไม่อยู่ในสังกม อยู่ในสังกมมันคลุกเคล้ากัน สัตว์สังกม สัตว์มนุษย์ องค์กรสมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าบอกในสโมสร สันนิบาตทุกดวงใจว่าแห่ว.. ในสโมสรสันนิบาตทุกดวงใจว่าแห่ว.. ในสังกมที่มีการเกี่ยวกุกกัน ทุกดวงใจมันละล้าละลัง มันจะตายเมื่อไรก็ไม่รู้ มันห่วงหน้าพะวงหลังทั้งนั้นนะ ทุกดวงใจว่าแห่ว แต่ ถ้ามันแยกตัวออกมา มันยังคิดมาก มันยังวิตกกังวล แต่จะสู้กับมัน จะทำลายมัน นี่สมบัติส่วนตัว

เราเกิดได้ร่มเงาของศาสนา แต่ศาสนาในหัวใจเราไม่มี หลักเกณฑ์ สัจจะความจริงในหัวใจ เราเกิดขึ้นมาได้ เราเกิดขึ้นมาได้เพราะอะไร เพราะเราไม่ได้ฝึกหัด แล้วพอมองข้ามกันใจ ปรียติ ปฏิบัติ ปฏิเวธ การประพฤติปฏิบัติของพระ การประพฤติปฏิบัติในศาสนาพุทธเรา พุทธศาสนา.. “จะล่องพ้นทุกข์ด้วยความเพียร” ความเพียร ความวิริยะอุตสาหะ ไม่ใช่อ่อนนอนเอา ขอเอา อ่อนนอนเอามั่นศาสนาผี ไปหาพระหาเจ้า อ่อนนอนขอเอา พรมน้ำมนต์ขอเอา นี่การขอเอา มันขอ

ถ้าขอแล้วเราอธิษฐาน แล้วอธิษฐานบารมี ตั้งจิตอธิษฐานว่าจะทำคุณงามความดี จะเอา ธรรมะ จะเอาสัจธรรมที่เกิดขึ้นมาในหัวใจของเราให้ได้ เราเกิดมาได้ร่มเงาพระพุทธรศาสนา เราจะ

ยืนตัวของเราขึ้นมาให้ได้ ยืนตัวขึ้นมาในใต้ร่มธงของศาสนา ร่มของศาสนาที่ให้เราอยู่ร่มเย็นเป็นสุข สังคมร่มเย็นเป็นสุข สมณะ ชี พราหมณ์ มีโอกาสประพฤติปฏิบัติ นี่สังคมร่มเย็นเป็นสุข

วันหยุดวันว่างของเรา เราต้องหาหลักหาเกณฑ์ เติบงกรรม นั่งสมาธิภาวนา มั่นทรมานตน เวลาเคี้ยวอาหารทรมานตนใหม่ กัดกิจ เวลาพระฉันข้าวเป็นกิจกรรมอันหนึ่ง เป็นงานอันหนึ่ง การกินการอยู่ก็งานอันหนึ่ง การแบกหามก็งานอันหนึ่ง การเดินจงกรมนั่งสมาธิมันก็เป็นงานเหมือนกัน แต่งานอันหนึ่งชอบ งานที่มันสะดวกสบายชอบนัก งานที่ลงทุนลงแรงไม่เอา ถ้างานลงทุนลงแรงไม่เอา กำลังเราก็คิดมาจากไหน นักกีฬาไม่ซ้อมมันจะมีกำลังมาจากไหน นักกีฬามันจะมีกำลังขึ้นได้ มันต้องซ้อมของมันใช่ไหม ทักษะมันต้องฝึกหัดของมันขึ้นมา ถ้าฝึกหัดขึ้นมา นักกีฬาคนนั้นเขาจะมีอาชีพที่มันคงของเขา

ในพระพุทธศาสนาของเรา เราอยากจะมีของเรา แล้วเราไม่ทำของเราขึ้นมา อ่อนวอนเอา ทำบุญแล้วมันจะได้ขึ้นมา ทำบุญมันเป็นอำนาจาสนาบารมีนะ ทำบุญ อามิส รถมานี่ต้องเติมน้ำมันตลอด น้ำมัน ทำบุญ เติมน้ำมัน มันทำให้ใจเรามั่นคงแข็งแรงขึ้นไป รถเติมน้ำมันไป น้ำมันมันก็ต้องใช้สอยไปหมดไปๆ บุญเกิดขึ้นมา การกระทำแล้ว บุญใช่ไหม ทำบุญเราก็ทำ บาปเราก็ทำ บุญเราก็ทำ มันก็เป็นสิ่งที่แรงขับเคลื่อนทั้งนั้นนะ แต่ความจริง คุณิ รถ เราต้องพึ่งพาอาศัยมันนะ เท้าของเรา มันก็ต้องพึ่งอาศัย เท้าเรามีกับเรา จะเดินไปไหนก็ได้ จิตที่มันเป็นไปแล้ว มันรักษาตัวมันเองได้ มันจะไปไหนก็ได้ มันไม่ต้องอาศัยสิ่งใดเลย อาศัยตัวมันเองนั่นนะ นี่ความสุขที่เกิดจากเรา ความสุขที่เกิดจากภายใน อำนาจโดยธรรม

อำนาจโดยกิเลส คือสิ่งที่เป็โลกๆ คือสิ่งที่ทำให้เราน้อยเนื้อต่ำใจ ให้ชีวิตเราทำไมต้องทุกข์ ต้องลำบาก มันลำบากทั้งนั้นนะ เพราะโลกนี้ ทุกข์เป็นอริยสัจ ทุกข์เป็นความจริง คนเกิดขึ้นมาแล้วต้องมีอาชีพ ต้องมีการกระทำ มันเป็นเรื่องธรรมดา เรื่องจริงๆ ต้องเป็นที่เครื่องอาศัย แต่หัวใจละ เครื่องที่มันจะให้มันสุขได้ ถ้าคนมีธรรมในหัวใจนะ ทำหน้าที่การงานก็หน้าที่การงาน ใจมันก็มีหลักของมัน แล้วถึงเวลามันมีหลักของมันตลอดไป มันไม่เร่าร้อนใจ แต่ถ้าใจไม่มีธรรมในหัวใจนะ หน้าที่การงานทำแล้วก็ทุกข์ เป็นห่วงหน้าพะวงหลัง ทุกข์ไปหมดเลย ไม่มีหลัก คนเราไม่มีที่พึ่งอาศัยเลย

แต่ถ้าคนมีที่พักอาศัย มันจะมีที่พักอาศัย ทุกข์ก็ทุกข์ ทุกข์แน่นอน แต่ทุกข์ที่มีหลัก ทุกข์ที่มีที่อาศัย มันทุกข์คนละทุกข์นะ เหมือนเรามีพ่อแม่อยู่มันอบอุ่นนะ พ่อแม่ตายไปแล้วนะ เราต้องเป็นผู้ใหญ่ขึ้นมาเอง นี่ก็เหมือนกัน หัวใจที่มันมีหลักมีเกณฑ์เหมือนมันมีพ่อแม่ มันมีที่อาศัย มันไม่เร่ร่อน เหมือนเรามีเพื่อนไปตลอดเวลา มีธรรมเป็นเพื่อน มีธรรมตลอด มีหัวใจตลอด สิ่งนี้เป็นประโยชน์กับเรานะ

เราเกิดมาพบพระพุทธศาสนา ควรจะมีหลักมีเกณฑ์ขึ้นมาเพื่อเรานะ เพื่อตัวเราเอง ทำเพื่อเรา

สติปัญญาสำคัญกว่าอาหารมาก นี่ธรรมะ ธรรมะไง อาหารมันกินเข้าไปนะ ในกระเพาะอาหารก็เพื่อร่างกายนี้ชุ่มชื้นชั่วคราว มีสติสัมปชัญญะระลึกตัว รู้ตัวตลอดเวลา เราจะไม่ทำผิดพลาดนะ มีสติทำให้จิตสงบขึ้นมาได้ เราจะมีความสุขนะ มีปัญญา เราจะทำให้เราพ้นจากกิเลสได้ พ้นจากความข้องใจได้ นี่ธรรมะ ฟังธรรมแล้วพยายามประพฤติปฏิบัติให้เป็นสมบัติของเรา เอวัง